

آغاز سال تحصیلی جدید با یک تفاوت محیط زیستی مهم

کتاب "انسان و محیط زیست"؛ نهالی که برای به بار نشستن، نیاز به تقویت و حمایت دارد

وضعیت بفرنج محیط زیست در ابعاد مختلف و در نقاط گوناگون کشور، اذهان بسیاری را به راه یابی برای اصلاح مسیرها و حرکت به سوی نجات محیط زیست و منابع طبیعی، مشغول نموده است؛ در این میان، از جمله نقاط مشترکی که توسط عموم صاحب نظران و فعالان مطرح می شود، لزوم گسترش اقدامات حوزه "آموزش و ارتقاء آگاهی های عمومی" است تا از این طریق، امکان فهم مشکل توسط همه و پس از آن مشارکتی عمومی در مسیر تغییر و بهبود شرایط فراهم شود. مسئله آموزش های محیط زیستی، موضوعیست که مورد تاکید بسیار است اما بنا به تجربه نگارنده، کمتر بصورت زیربنایی و چندجانبه به عمل درآمده است.

خبر خوب در این رابطه آن است که امسال، مدارس در حالی بازگشایی می شوند و کلاس و درس و فعالیت های آموزشی در حالی از سر گرفته می شوند که کتابی با عنوان "انسان و محیط زیست" برای نخستین بار تدوین و چاپ گردیده و در برنامه آموزشی دانش آموزان پایه ۱۱ متوسطه در کلیه رشته های نظری (ریاضی، تجربی و علوم انسانی) قرار می گیرد. موضوعی که می توان از آن به عنوان، نقطه عطفی مهم برای آموزش های محیط زیستی نام برد.

همچنان که در تصویر زیر دیده می شود، در این کتاب که در ۷ فصل تدوین شده است، موضوعات آب، خاک، هوا، انرژی، زباله، تنوع زیستی و گردشگری محیط زیستی مورد بحث و گفتگو قرار است و از این منظر، بستر آشنایی با اصلی ترین موضوعات محیط زیستی را برای دانش آموزان فراهم می کند.

۱	درس ۱	آب، سرچشمه زندگی
۱۷	درس ۲	خاک، بستر زندگی
۲۹	درس ۳	هوا، نفس زندگی
۳۳	درس ۴	انرژی، حرکت، زندگی
۶۱	درس ۵	زباله، فاجعه محیط زیست
۸۱	درس ۶	تنوع زیستی، نابودی زیبای آفرینش
۹۷	درس ۷	محیط زیست، بستر گردشگری مسئولانه

فهرست فصول هفت گانه کتاب انسان و محیط زیست؛ وزارت آموزش و پرورش

مروری بر مباحث مطرح شده در این کتاب نشان می دهد که سرفصل های محوری در هر حوزه و چالش هایی که امروز در کشور با آن دست به گریبان هستیم؛ عمدتاً مورد توجه قرار گرفته است. به طور مثال در فصل اول کتاب با عنوان "آب، سرچشمه زندگی"، سرفصل هایی نظیر: محدودیت آب، وضعیت آب در کشور در مقایسه با جهان، وضعیت مصارف آب در ایران (در سه بخش کشاورزی، شرب و صنعت)، آب مجازی، تجربه کشورهای دیگر در مواجهه با کم آبی، مدیریت منابع آب (در دو بخش آب های سطحی و زیرزمینی)، به هم خوردن تعادل در آبخوان ها، آلودگی آب ها، بازچرخانی و استفاده مجدد آب، حریم منابع آب؛ ارائه شده است که دیدی خوب از گستره مسائل آبی به مخاطب عرضه می کند. همچنین در این فصل، تعریف فعالیت های مشارکتی برای دانش آموزان در کنار ارائه اطلاعات ملموس و به روز از وضعیت منابع آبی، کتاب را به بستری مهم برای افزایش آگاهی ها و سواد آبی دانش آموزان تبدیل نموده است.

مسئله مهم این است که این حرکت ارزشمند آغاز شده لاف از سه جهت، نیازمند توجه ویژه و حمایت دست اندکاران، فعالان و علاقه مندان به گسترش آگاهی ها و آموزش های محیط زیستی است تا در مسیری صحیح و رو به جلو، ادامه یابد:

نخست از این بابت که تجربه تالیف این کتاب برای اولین بار صورت گرفته و باتوجه به گستردگی موضوعاتی که به آن پرداخته شده، وجود موارد قابل بهبود و اصلاح در آن، چه بسا کم نباشد. وجود مشکلات و خطاها در محتوای تدوین شده، نباید دست آویزی برای تضعیف کار باشد، بلکه بر عکس دقیقاً باید نقطه عزیمتی باشد تا ضمن تحسین این حرکت وزارت آموزش و پرورش، در فضایی فنی و کارشناسانه و براساس اولویت ها، به شناسایی و بهبود این نقاط ضعف برای سال های بعد، همت کنیم.

دوم آنکه، تدوین این کتاب و تعریف این درس در برنامه آموزشی، تنها یک گام، البته گامی بسیار اثرگذار، در مسیر هدف آموزش و ارتقاء آگاهی بوده و گام مهم بعدی، آن است که تدریس این کتاب باید به نحوی موثر و جذاب صورت پذیرد که در این مسیر هم نقش دبیرانی که تدریس آن را برعهده دارند بسیار مهم است و هم نقش سازمان هایی که می توانند جنبه های جانبی و تقویتی برای این درس فراهم آورند (نظیر سازمان محیط زیست، ادارات منابع طبیعی، شرکت های آب منطقه ای و آبفا، سازمان های پسماند، شرکت های برق منطقه ای و ...)، همچنین نقش سمن ها، فعالان و علاقه مندان محیط زیستی؛ که هر کدام می توانند به جذاب تر شدن و بهبود فضای تدریس این کتاب و تقویت و تکمیل آن، یاری برسانند.

و سوم آنکه به نظر می رسد، بهره گیری از دبیرانی متخصص در این حوزه همراه با استفاده از مدل های ارتباطی کارآمد برای آشناسازی ایشان با ابعاد مختلف بحث بویژه در سال های اول ورود کتاب به برنامه درسی، نظیر مدل گلوله برفی، که در طرح دانش آموزی نجات آب (داناب) بکار رفته بود؛ بتواند آمادگی لازم برای تدریس این کتاب را در بستری هر چه مناسب تر و متناسب تر، فراهم آورد.